

*Kungälv*sbygden

2023

ÅRGÅNG 46

NATURSKYDDSFÖRENINGEN I KUNGÄLV

Välkommen till Kungälvs naturskyddsförenings årsmöte

Onsdagen den 22 mars 2023 kl. 18.30

Plats: Hörsal 2, Mimers hus

Efter årsmötesförhandlingar får vi en presentation av den nystartade natursnokverksamheten av initiativtagaren Karin Hårding. Därefter följer en bildvisning med Björn Dellming, som bland annat kommer att innehålla vilda bin och en hel del annat trevligt, från några olika intressanta miljöer i vårt närområde.

Dagordning för årsmötesförhandlingarna

1. mötets öppnande
2. val av ordförande och sekreterare för årsmötet
3. val av 2 justerare att jämte ordföranden justera protokollet
4. fråga om stämman blivit behörigen utlyst
5. fastställande av dagordning
6. presentation av styrelsens verksamhetsberättelse och räkenskaper
7. revisorernas berättelse
8. fastställande av kretsens räkenskaper
9. fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för föregående år
10. fastställande av kretsens verksamhetsplan
11. presentation av valberedningens förslag till val av styrelse för kommande år
12. val av styrelseordförande
13. val av övriga ledamöter och suppleanter
14. val av 2 revisorer
15. val av valberedning
16. ärenden som väckts genom motion
17. övriga frågor
18. mötet avslutas

Motioner ska inges skriftligen till kretsstyrelsen senast 15 februari. Förslag kan lämnas in senare och kan då bli föremål för överläggning men kan inte föranleda beslut på stämman.

Framsida: Kråkerösundet, Tofta, med strandängsbete (Foto: Lars Peterson).

Verksamhetsberättelse för 2022

Naturskyddsföreningen i Kungälv

Bildad 1972

Bankgironummer: 533-9825,
organisations nr. 853300-9331

Hemsida: <https://kungalv.naturskyddsforeningen.se>

E-post: kungalv@naturskyddsforeningen.se

Kontaktperson i kretsen är Stig Johannesson

*Jättepluggskivling, vår största svamp.
Foto: Lars Peterson*

Styrelse

Ordförande:	Stig Johannesson, Munkegärdegatan 355, 442 41 Kungälv	076-346 45 15
Vice ordf.:	Johan Hjerpe, Knappegården 170, 442 95 Håлта	076-893 28 94
Sekreterare:	Helene Wählander, Alfredsvägen 3, 442 97 Kode	070-789 95 55
Ledamöter:	Leif Magnusson, Herr Arnes Gata 8, 442 49 Kungälv	
	Linnea Johansson	
	Lars Peterson, Bäckevarv 230, 442 95 Håлта	073-262 92 75
	Kåre Ström, Tvetgatan 277, 442 33 Kungälv	0737-72 32 04
Valberedning:	Bernt Petersson	070-621 03 23
	Alexander Smith	
Revisorer:	Olof Malmcrona, Stella Malmcrona	

Arbetsgrupper/ansvarig för särskilda frågor

Hållbar konsumtion	Helene Wählander
Fågelskydd	Lars Peterson, Kåre Ström
Skogsfrågor	Kåre Ström, Stig Johannesson, Lars Peterson
Kulturmarker, ängsverksamhet	Johan Hjerpe
Länsrepresentant	Stig Johannesson
Hemsida	Helene Wählander
Natursnokar	Karin Hårding

Lokal

Styrelsemöten har hållits på Herr Arnes gata 10, utomhus på Kolebacka, samt digitalt via Google Meet. Årsmöte hölls på Mimers hus.

Samarbetspartners

Kungälvornitologerna	facebook: Kungälv's Ornitologiska Förening, KOF
Rädda Svartedalens vildmark	www.raddasvartedalen.se
Omställning Kungälv	www.omstallningkungalv.se

Medlemmar: Vid årets slut var antalet medlemmar ca 650 st (1022 inkl. familjemedlemmar).

Styrelsemöten: 11 st styrelsemöten har hållits under 2022.

Program 2023

Programpunkter kan komma att ändras, tillkomma eller utgå. Håll utkik på vår hemsida <https://kungalv.naturskyddsforeningen.se>, i "Kalendariet" i KP, eller följ oss på Facebook!

Vandringar markerade med en * är ett samarrangemang med Väst kuststiftelsen. Se info om eventuell för anmälan under respektive aktivitet!

Vårärt
Foto Lars Peterson

Tor 9 mars Tusen och 1 art

18.30

Bildvisning och föreläsning om biologisk mångfald med Martin Emtenas, författare, journalist och känd som programledare för Mitt i naturen. Vad är biologisk mångfald? Jo, egentligen allt liv, all natur där människan är en art bland miljonerna andra. Men under de senaste hundra åren har vi utsatt naturen för så stora förändringar att mängder av arter pressats hårt. Och alla dessa arter bär på sin egen historia.

Ons 22 mars Årsmöte

18.30

Med Natursnoks presentation och en bildvisning på temat biologisk mångfald. Se kallelse och information på sidan 2.

Lör 25 mars Ängsfagning, Fontin

10.00

Välkommen till en vårförmiddag i naturskön omgivning vid Kolebacka. Tillsammans fagar vi vår äng och gör den vårfin, genom att räfsa bort kvistar och löv. Detta gynnar ängsfloran och underlättar sommarens lieslätter. Tag med egen räfsa om du har, några finns att låna. Tag med fika! Eld finns för så tag gärna med något att grilla. Ansvarig: Johan Hjerpe, 0768-932894.

Ons 29 mars Temakväll: Hållbar mat från havet - framtidens mat, den nya blå maten

19.00-21.00

Tre föreläsare berättar om att odla tång, plocka tång, odla och förädla sjöponng samt laga mat med havets läckerheter. Se affisch på baksidan för mer information.

Lör 15 april Myror, vårfåglar och vattenkryp vid Svarte mosse i Fontin*

10.00-12.00

Vandring för hela familjen i Fontins naturreservat i Kungälv. Våren har kommit och myrorna vaknar i sina stackar. Vi går genom skogen, tittar var myrorna bor, spelar naturbingo, har sång- och musikstund och prövar att tillsammans bygga ett fågelbo. Är vi lika duktiga som fåglarna tro? När vi har håvat i sjön tittar vi på de vatteninsekter vi fått upp i baljor med vatten på stranden. Om vi har tur kan vi få se ett vattenbi, en buksimmare eller en glupsk trollsländelarv. Naturvandring för barn i åldrarna ca 4 – 8 år och föräldrar. Vi avslutar med fikastund i vårsolen vid sjön. Längd ca 1,5 km lättvandrad terräng. Ta gärna med matsäck! Naturguider är Lena Smith och Alexander Frisborg. Samling vid motionscentralen Kotten.

OBS! Anmälan till Väst kuststiftelsen senast torsdag 13 april, Guidade vandringar - Välkommen ut i naturen- Väst kuststiftelsen (vastkuststiftelsen.se). Begränsat antal deltagare.

Fre 21 april **Vi tillverkar insektshotell**

18.30

Var med och gynna vildbin och andra insekter. Vi träffas på Kolebacka i Fontin och tillverkar insektshotell, som man antingen tar med sig hem eller sätter upp i omgivningen. Material och verktyg finns, så det är bara att dyka upp.
Ansvariga: Maria Aronsson, 070-2371757, och Johan Hjerpe, 0768-932894.

Sön 23 april **Svartedalens vildmark och Svarvareåsen***

7.00-11.30

Orrmossarna vid västra kanten av Stendammen utgör startplatsen för en vandring till Svarvareåsen och gammelskog mitt inne i Svartedalens naturreservat. Vi lyssnar efter orre och trana vid myrarna samt skogssnäppa och storlom vid sjöarna. Vi gör ett kort stopp med fikapaus vid Kroksjön och lite senare vid Svarvareåsens torpruin. Vi spanar efter skogens fåglar, växter och djur i sparvugglans rike. Terrängen kan bitvis vara fuktig och är något brant på vissa ställen. Medelsvår vandring på ca 7 km. Medtag matsäck samt rejäla skor, kängor eller stövlar. Ta gärna med vandringsstavar och vatten. Samling vid sjön Stendammens västra kant vid vägboom intill sjön och landsvägen. Koordinater: 58.039006, 12.085819.
Guide: Kåre Ström, 0737-723204. Begränsat deltagarantal.
Förnamälan på: www.vastkuststiftelsen.se/guidningar

Lör 6 maj **Vårvandring runt Hållsungamyren***

8:00-11:00

Vandring på stigar längs beteshävdade strandängar, hagmarker och bryn som omges av mäktiga berghällar. Vi spanar efter vårfåglar från vassar och lövbryn och hoppas att få se några tidiga vårblommor på skalgrusbanken. Max 3 km. Samlingsplats: Reservatparkeringen vid Hållsunga naturreservat (koordinater: 57°50'14.3''N; 11°44'45.2''E). Kör från Kärna korsväg mot Kovikshamn. Efter ca 3 km tag vänster vid gul skylt till Hållsunga och följ grusvägen ca 1,5 km (vid delning håll vänster) och vidare till parkeringsplatsen. Medelsvår vandring. Guider: Kåre Ström, 0737-723204 och Ragnhild Crawford, 0766-226123. Begränsat deltagarantal.
Förnamälan på: www.vastkuststiftelsen.se/guidningar

Sön 7 maj **Tofta våtmark, kust- och kulturlandskap***

8.00-12.00

Vi strövar i fågel- och florarika kustmarker och våtmarkslandskap vid Tofta kile. Vi spanar efter rastande vårfåglar och spirande grönska vid Hjelm's udde, Tofta herrgård och Äggdal. Längs stigen vid havsstränderna finns även spår av den senaste sillperioden i området. Ta med varma kläder, matsäck och gärna kikare. Terrängen är i stort relativt lättgången men bitvis medelsvår. Tag därför med rejäla skor eller kängor. Ca 4,5 km. Samlingsplats, koordinater: 57°51'21.4''N 11°41'46.9''E. Guide: Kåre Ström, 0737-723204. Begränsat deltagarantal.
Förnamälan på: www.vastkuststiftelsen.se/guidningar

- Sön 18 juni* **De vilda blommornas dag**
14.00 De vilda blommornas dag. Försommarfloran kring Överön visas av Ragnhild Crawford, 0766-226123. Vi besöker torrbackarna vid Höga och Lilla Överöns långsmala lund, som hyser fina lundväxter. Ca 4 km vandring i lätt terräng. Samling kl 14:00 vid parkering vid Höga, Överön. Ta gärna med fika!
Arrangör: Svenska botaniska föreningen
- Lör 23 juli* **Lieslåtter på Kolebacka, Fontin**
10.00 Vi firar Ängens dag med traditionsenlig lieslåtter på vår äng vid Kolebacka. Tag med egen lie om du har, annars finns det att låna. Föreningen bjuder på slätterfika, musikalisk underhållning och god stämning. Ta chansen att uppleva och prova på gammaldags lieslåtter! Inga förkunskaper behövs, vi visar gärna hur man gör. Samling på gårdstunet vid Kolebacka. Nås med bil från Trankärr. Kontaktperson: Johan Hjerpe, 0768-932894.
- Sön 3 sep* **Sensommar i Svartedalen, vandring till Hungersvatten och Stenstugan***
kl 10:30 Svartedalen är ett stort skogsklätt vildmarksområde rikt på sjöar och våtmarker långt från stora vägar och städer. Vi vandrar ca 4 km på stigar genom sensommarskogen. Längs vägen möter vi mossens och skogens växter och stannar vid lämningarna från den gamla gården Stora Hungersvatten. Längs sjön Hungersvattens branta stränder når vi den fina Stenstugan. Här kan vi se hur människor i Svartedalen bodde till ända in på 1900-talet. Bitvis något krävande och blöt terräng. Rejåla kängor/stövlar behövs. Ta med matsäck! Samling på parkeringsplatsen mellan Stora och Lilla Nöjevatten kl 10.30. Koordinater för P-plats SWEREF99TM (nord, öst) 6432735, 324702. Om ni är osäkra på vägen genom Svartedalen, möt upp vid trevägskorsningen i Grandalen (vid tavlan) kl 10.10. Naturguide Lena Smith, 0733-45 07 59.
OBS! Anmälan till Västkuststiftelsen senast torsdag 1 september,
Guidade vandringar - Välkommen ut i naturen - Västkuststiftelsen (vastkuststiftelsen.se)
- Lör 23 sep* **Kustvandring vid Nordre älvs mynning**
9.00-12.30 Vandring vid strandängar och lövkullar på Lilla Överön och Karholmen och där Nordre älv möter skärgården och havet. Vi spanar efter rastande och sträckande sjöfåglar samt även några rovfåglar, kanske en sträckande fjällvråk eller havsörn, Vi passerar ängslador och tidigare vasstäktsmarker. Längd: ca 5 km. Samlingsplats, koordinater: 57°47'41.2"N 11°44'52.3"E. Guide: Kåre Ström, 0737-723204. Begränsat deltagarantal.
Föranmälan på: www.vastkuststiftelsen.se/guidningar
- Lör 7 okt* **Holkrensning och höstmys vid Kolebacka**
10.00 Vi tittar i holkarna som vi satt upp, för att försöka lista ut vem som har bott där. Att tömma holken på gammalt bomaterial förlänger även livslängden på holken. Vi tänder en brasa, så packa gärna ner något att grilla i matsäcken. Vi samlas vid Kotten i Fontin kl. 10.00 för att tillsammans promenera ca 1 km till Kolebacka.
Ansvariga: Johan Hjerpe, 0768-932894, och Maria Aronsson, 070-2371757.

TUSEN OCH 1 ART

Föreläsning om djur och biologisk
mångfald med Martin Emtenäs

Datum & tid 9 mars, 18:30

Plats Mimers Hus i Kungälv

2022 års aktiviteter

Årsmöte

Hölls 29 mars på Mimers hus. Kåre Ström höll föredrag om Torslandavikens rika fågelliv och arbetet med dess bevarande.

Föreläsningar, temakvällar mm

- 23 mars **Samtal om Miljö & Klimat** med Stefan Edman (Equemeniakyrkan)
26 mars **Kläd - och Prylbytdag** (Mimers hus)
21 april **Kungälv - ett paradys för pollinerare** (Mimers hus)
20 oktober **Föreläsning med författaren Andri Snær Magnason:** Om tiden och vattnet En inspirerande berättelse om naturens värde, klimatet och vår framtid. (Mimers hus)

Naturvandringar

Under året hade vi 7 naturvandringar med guide i skiftande miljöer:

- 23 april **Vandring i sparvugglans rike**
23 april **Myror, vårfåglar och vattenkryp vid Svarte mosse i Fontin**
24 april **Vandring vid Tofta våtmark och kustlandskap**
4 maj **Vårvandring runt Hållsungamyren**
5 maj **Nordre älvs estuarium - Kvällsvandring i kustlandskap**
4 sep **Möt skogen och svunna odlingsmarker vid Bokedalen**
17 sep **Höstvandring vid Nordre älvs mynning**

Guider i dessa vandringar har varit Kåre Ström och Lena Smith

Ängsverksamhet mm vid Kolebacka

- 9 april **Ängsfugning och holkuppsättning**
23 Juli **Lieslätter på Kolebacka**
8 okt **Holkrensning och höstmys vid Kolebacka**

Stipendier

Naturskyddsföreningen i Kungälv har delat ut stipendium för visat påtagligt intresse för natur- och miljöfrågor till:

Dominykis Raudonikis, Munkegärdeskolan
Johannes Björklund, Fredkullaskolan

Övrigt

Under året har vi samarbetat med Sportfiskarna genom stöd till en våtmarksinventering i Svartedalen. Läs mer på sid 11.

Föreningen har en Natursnoksgrupp!

Under våren startade Karin Hårding med dotter Astrid en Natursnokgrupp i Kungälv-Kärna för barn födda 2009-2013 och deras föräldrar. Vi har träffats 5 gånger under året och snokat på olika ställen i spännande och artrik natur. Vi har vandrat och klättrat i träd och letat efter växter, insekter och annat intressant. Barnen hittar nya arter hela tiden! Gruppen träffas oftast på en lördag 11.00-15.00 och så äter man lunchen tillsammans i naturen, täljer och kanske bygger en koja. Under våren 2023 ska vi öva oss att tälta och använda triangiakök. Vid intresse kan vi starta fler grupper för yngre barn också.

Gå gärna med facebookgruppen:

<https://m.facebook.com/groups/4311908605579353/>

- Snokträff 1, maj: *Livet i dammen*. Vi träffades ute vid Överön bland trift, mandelblomma och smakade på gräset "vårbrodd". Håvade i en damm och fann buksimmare, virvelbagge och trollsländans mystiska larv.
- Snokträff 2, maj: *Hållsungamyren*. Här snokade vi runt på de kortbetade ängarna och ner mot våtmarken och klättrade högt upp till en grotta. Revsmörblomma, gåsört och blodrot blommade sida vid sida. Andra arter: jungfrulin, daggkåpor, starr, sköldbladsmöja. I grottan fann vi en fin spindel och bladlevermossan blänkte i mörkret.
- Snokträff 3, sept: *Havsstrandens växter och djur*. I underbart väder gick vi en slinga runt Karholmen och St. Överön. Barnen badade. Vi gjorde många fynd, t ex makaonfjärilslarv och tallspinnare.
- Snokträff 4, sept: *Strandskog och granskog vid Nordre Älv*. Här hittade vi många olika mossor, lavar och intressanta insekter, bl a långnäst ollonvivel som lägger sitt ägg i ett ekollon.
- Snokträff 5, okt: Svartedalens urskog – bland svampar och grottor. En fin exkursion med höstfärger och solglitter i mossig granskog. Många vackra vedsvampar vi aldrig sett tidigare och fick slå upp i boken.

Samtliga bilder påuppslaget från natursnoksträffarna. Foton: Karin Hårding

Remissvar och skrivelser under 2022

Samtliga skrivelser kan läsas i sin helhet på vår hemsida.

Yttrande: *Avgränsningssamråd – västvindpark Eolus Vind AB.* Vi anser att en övergripande fysisk plan för hela västkusten, där lämpliga platser med hänsyn till bla naturvärden pekas ut, måste tas fram innan projekt av den här typen prövas.
2022-01-16

Synpunkter: *Ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen för utbyggnad av Munkegårdsverken med en biooljepanna och en biobränslepanna.* Vi anser att ett kraftvärmeverk, som ger fjärrvärme och el, med en verkningsgrad på 90-93 procent, är ett klart bättre alternativ än det föreslagna. 2022-02-11

Yttrande: *Samråd Deponi för inert avfall Kode.* Föreningen är tveksamma till valet av plats av flera skäl. 2022-03-08

Yttrande: *Samråd för detaljplan för besöksanläggningar mm.” Arenaområdet vid Yttern”, Rollsbo 1:32 m.fl i Rollsbo, Kungälv's Kommun.* Vi lämnar förslag angående energianvändning, val av byggnadsmaterial, utformning av omgivande grönmiljö mm. 2022-05-06

Yttrande: *Samråd Detaljplan för bostäder och centrumverksamheter, Tveten 1:1 med flera ”Nytorgstaden”.* Naturskyddsföreningen anser att Agenda 2030, hållbarhetsmålen, biologisk mångfald, klimatmål och klimatlöften har alltför litet utrymme i Planbeskrivningen. Utredning av trafikbuller och luftkvalitet är otillräckliga. Planen behöver innehålla mer grönska för såväl människor som för den biologiska mångfalden. Ekosystemtjänsterna behöver studeras före och efter utbyggnaden. Vi anser att de befintliga bostadshusen skall bevaras, inte rivas.
2022-07-04

Yttrande: *Samråd Väg 168 delen Ekelöv-Kareby Kungälv's kommun.* I första hand vill vi återigen att möjligheten utreds att genom förbättrad kollektivtrafik, samkörningar och med utökning av antalet filer mot Kärna och Marstrand eller på annat sätt undvika att en ny vägdragning tillkommer. Ny väg kommer att öka bilresandet och minska det kollektiva, med ökat buller och ökade utsläpp.
2022-09-27

Skrivelse: Till Miljö och klimatminister Annika Strandhäll: *Utbyggnad havsbaserad vindkraft och flyttfåglar.* Vi påtalarnödvändigheten av att ta hänsyn till de viktigaste flyttlederna för fåglar vid storskalig utbyggnad av havsbaserad vindkraft.
2022-02-10

Skrivelse: Till Kungälv's kommun: *Utvärdering av agenda 2030, målen för sjöar saknas, föreningarna föreslår att det för Romesjön görs en liknande undersökning som av Medins 2006.* 2022-06-16

Skrivelse: Till Kungälv's kommun: *Förslag till att utveckla energiproduktionen och få gödning till kravodlingar*. Vi anser att när skogsråvaran flis utnyttjas som bränsle i värmeverket så bör det vara som kraftvärme som ger närmare 100% energiutnyttjande som värme och el. Vid fjärrvärmecentralen i Munkegårde bör kommunens matavfall tillsammans med annat lämpligt material rötas till biogas och som kan utnyttjas till fjärrvärme (alt. till elproduktion) och biogödsel. 2022-08-11

Skrivelse: Till Kungälv's kommun: *Naturskyddsföreningen angående Kungälv's kommuns Grönplan*. Naturskyddsföreningen anser att kommunen snarast behöver uppdatera Grönplanen från 2006. I den här skrivelsen till kommunen motiverar vi vårt ställningstagande. 2022-12-03

Våtmarksinventering i Svartedalen 2022

Detta är ett projekt som löper från 2022-01-01 till 2024-12-24. Projektledare är sportfiskarna, i samarbete med Naturskyddsföreningen, Länsstyrelsen, kommunerna och Västkuststiftelsen. Ett syfte med inventeringen är att identifiera lämpliga objekt för våtmarksrestaurering.

Dikade torvmarker släpper ofta ut mycket växthusgaser. På en hektar dikad, bördig torvmark kan nettoutsläppen motsvara förbränning av 8 kubikmeter olja per år.

Återvåtning av dessa marker ger därför stor klimatnytta och det är också en åtgärd som gynnar den biologiska mångfalden. Många groddjur, fåglar och kärlväxter gynnas om vi återställer markerna till de sumpskogar de en gång var.

Under 2022 har 179 våtmarker besökts, varav 38 dikade, 7 dämnda och 13 svårbedömda.

*Våtmark i Svartedalen.
Foto: Stig Johannesson*

Avs.
Naturskyddsföreningen Kungälv
c/o Stig Johannesson
Munkegärdeg. 355
442 41 Kungälv

Under ytan till grytan

Framtidens mat är blå - från tång, sjöpfung till kolonilotter

Lyssna på tångdykerskan Karolina Martinson, marinbiologen Maria Bodin och sjöpongs fantasten Kalle från Marine Taste.

ONSDAG 29 MARS 19:00

Det kommer bjudas på några av
havets läckerheter

Hörsal 2 i mimers hus, Kungälv. Fri entré

Naturskyddsföreningen
Kungälv

Omställning
Kungälv

Maximal från

Studia
främjandet